

OM DEN ATTISKA DEMOKRATIEN

TRE FINGERADE DIALOGER AV LUKIANOS

Författade av EDGAR SCHUMACHER¹

Skådeplats för handlingen: Athen. Tid: Sommaren året 338 f. Kr. kort före och strax efter slaget vid Kaironeia.

1:sta samtalet.

Personer: Alethion — Officer i den attiska hären.
Ereunetes — Borgare i Athen.

Ereunetes: Underbart har Demegoros talat om demokratiens vidmakthållande.

Alethion: Jag skulle bara ha önskat, att han hade talat om Athens vidmakthållande.

Ereunetes: Vad vill du säga därmed?

Alethion: Jag vill säga det att vi av pur demokrati snart inte ha något fädernesland, att vi snart äro blott demokrater och icke athenare.

Ereunetes: Betyder då inte demokrati och fädernesland för oss ett och detsamma?

Alethion: Det kan ju understundom se så ut, men endast ytligt sett. Vi ha vant oss vid att förväxla det bestående med det timliga. Tag ett enkelt exempel! Varje barn känner garvaren Kleon till namn och yrke. Om han nu av någon anledning skulle överge sitt yrke, så vore det märkvärdigt, om vi inte mera skulle i honom igenkänna garvar Kleon; skulle han inte likväl förbli densamme? Så är det även med Athen. Om det en gång skulle gå därhän, att Athen ej mera vore den attiska demokratien, skulle det inte likaväl förbli Athen?

Ereunetes: Säg mig dock framför allt: vad har du emot demokratien?

Alethion: Du skall följa med bättre, så att vi inte missförstå varandra. Vad kommer dig att tro, att jag skulle tala emot demokratien?

Ereunetes: Du talar om den i en varnande ton. Och man varnar

¹ Med vederbörligt tillstånd har efterföljande dialog översatts från »Neuer Schweizer Rundschau». Även om kritiken av demokratien här och var kan ha överdrivits, är den åtminstone belysande för den aktuella problemdiskussionen i demokratiens urland, Schweiz.

vanligen endast för sådant, som man anser vara farligt eller skadligt. Därav drar jag den slutsatsen, att du anser demokratien vara ett skadligt ting.

Alethion: Du vet, Ereunetes, att det gives många ting, vilkas nytthet eller skadlighet inte beror på tingen själva utan på den användning man gör sig av dem. Så är det väl också med stats- och regeringsformerna. Det tycks mig som om det inte skulle finnas några från första början goda eller dåliga sådana, utan blott sådana, som äro lämpliga eller olämpliga för det ena eller andra folket. Och här vill jag gärna bekänna för dig, att enligt min innersta övertygelse ingen statsform är så lämplig för det athenska folket som den demokratiska.

Ereunetes: Nu vet jag verkligen inte, vart du vill komma. Du prisar med all rätt vår demokrati, och på samma gång gör du dunkla antydningar, som om inte allt vore i sin ordning med den.

Alethion: Jag skall försöka vara tydligare. Jag sade ju redan, att enligt min mening sättet att använda ett ting avgör dess värde eller brist på värde; att något i sig självt absolut gott genom missbruk kan förvandlas till ont. Medger du inte, att så kan vara fallet?

Ereunetes: Jag måste medge det för dig. När jag betänker, huru senast i går kväll det härligaste vin från Khios —

Alethion: Gott. Och så är det också med bruket och missbruket av demokratien, som gör mig beklämd och som mången gång rubbar min tro på vår framtid.

Ereunetes: Varuti ser du detta missbruk?

Alethion: Jag ser det framför allt i den sällsamma begreppsförvirring, som har uppstått hos oss. Har du aldrig märkt, huru ofta ordet fädernesland i våra statsmäns tal trängts tillbaka av ordet demokrati, huru så småningom medelpunkten i vårt offentliga tänkande inte mera är fäderneslandets bästa utan demokratiens välgång? Kommer du inte ihåg den senaste Kodrosfesten, då de unga männen intogos i de athenska borgarnas krets, och Alazon i ett lågande tal inskärpte hos dem, att de måhända en dag äro kallade att försvara — Athen? — o nej, men demokratien!

Ereunetes: Du kan i någon mån ha rätt, och man kunde redan av skönhetshänsyn vara något sparsammare i bruket av detta ord. Dock kan jag ej däri se något betänkligt, ännu mindre något farligt.

Alethion: Det är farligt att förväxla det heliga med det nyttiga, att prisge det obetingade för det förgängliga. Det är farligt att fastkedja fäderneslandets gudomliga idé med framgången och undergången av en statsforms mänskliga idé. Det är hotande tider, då folk stå upp emot folk, då den starke kläder av sig rättens trådslitna mantel, som han tidigare blygsamt svepte omkring sig, och erkänner endast styrkans rätt. Ett folk, som vill bestå, kräver en tanke, som förenar alla dess ädlaste krafter i en glödande, osjälvisk tävlan. Denna tanke är bland många folk, det var det även i det gamla Athen, fäderneslandets idé. Allt är i den förenat, allt fogar sig i den i strävan för ett högre mål; den rymmer mångt och mycket, den ger frihet

för den enskilda, den kan gå under endast med folket självt. Men oss håller denna tanke på att glida ur händerna. Ty de höga värden, som äro gemensamma för många, måste tid efter annan om och om igen bekännas och förkunnas. Marknadstorgets larm är högljutt, och det, varom man ej mera talar, det faller snart i glömska. Men vi tala inte mera om fosterlandet, endast om demokratin.

Ereunetes: Det du säger synes mig tänkvärt. Men är icke demokratiens begrepp för oss athenare så sammanvuxet med fäderneslandets idé, att då jag uttalar det ena, är det andra inbegripet, och det ena står aldrig inför vår andes öga utan det andra?

Alethion: Det medger jag gärna. Men just detta faktum inger mig betänkligheter. Här ha vi nu två idéer, som ställts sida vid sida som lika berättigade; det förmodas, att den ena inte kan bestå utan den andra — utan demokrati alltså intet Athen. Historien har annat att förtälja, eller, om du hellre vill se mot framtiden, förutsätt ett sådant fall — du kan gärna betrakta det som en olycka, jag är av samma mening, men för den skull är den nu dock inte otänkbar — förutsätt alltså att Athens demokratiska statsform skulle förvandlas till något annat. Skulle därav uppstå en förevändning för dig att inte längre älska ditt fosterland? Är inte skyldigheten att älska det, som är en heligt, desto heligare, om det råkar i olycka? Jag bekänner för dig: jag skulle känna mig som athenare, jag skulle känna mig förpliktad mot mitt fädernesland även om det genom en oförutsägbar händelse skulle återföras under en Peisistratos' tyranni, även om Platos kommunistiska stat där skulle förverkligas. Vad skulle det vara för en fosterlandskärlek, som inte skulle bestå i alla jordelivets skeden, som skulle förbli trogen endast med det förbehållet, att vissa yttre villkor uppfyllas? Jag skall upprepa, vår demokratiska författning värderar jag som den bästa, som jag enligt min uppfattning kan önska det athenska folket, men det får inte sättas i stället för själva fosterlandet; den skall tjäna fäderneslandet, inte behärska det.

Ereunetes: Jag kan gå rätt långt i samförstånd med dig. Jag frågar mig blott, är det inte sist och slutligen blott en strid om ord? Står inte i själva verket du och jag och varje fosterlandsälskande athenare på samma grund? Vad betyder det, om den ena mera brukar ett, den andra mera ett annat ord för samma sak? Det avgörande är och förblir dock hängivelsen för själva saken.

Alethion: Ja och nej. För oss båda är det kanske blott ett spel med tankar i den angenäma vissheten, att vi förstå varandra fullständigt. Men det är icke alltid, det är väl endast undantagsvis så. Det är just folkens högsta värden som böra hägnas och värdas, för att de icke skola förtvina. Och nu tänker jag på Athens ungdom. Är det verkligen likgiltigt, om du talar om den attiska demokratien eller om fädernestaden Athen? Ungdomen hänför du endast med sådana idéer, ur vilka Gudomens fläkt andas. Det är möjligt, att den överkloka och resignerade ålderdomen förlorar sin förmåga till hänförelse inför Gudomen; men den tillhör ungdomen, och den är det bästa den äger. Förkunna för ungdomen det attiska fäderneslandets gudomliga

idé, och du har ingen orsak att misströsta om framtiden. Men talar du till den endast om den attiska demokratiens mänskliga tanke, kommer den att se sig omkring och göra jämförelser (— ty den ungdom, som icke är hänförd, är till sin natur granntyckt och kritisk —); då kommer den av motsägelselusta att söka det goda i andra tankar. Och ett folk, vars ungdom ej mera med stolthet och glädje tänker på sitt fädernesland, är moget till undergång.

Ereunetes: Du ser för mycket i svart. Kom dock ihåg, hur du hört dem i skolorna och på Stadion sjunga om den gamla Kekropsstadens ära, om gudarnas nåd och födelsebygdens välgång. Kom dock ihåg — och det måste ju vara för dig närmare än för någon av oss — med vilket sinne den unge athenaren ställer sig i sin stads krigstjänst. Här är det alltid och endast fäderneslandet som fordrar, och det tjänar man med glädje; och allt annat gör varken till eller från.

Alethion: Jag är dig tacksam för att du påminner mig om detta. Det är även mig en tröst, och jag är inte så bitter, som jag med mina betänkligheter möjligen kan förefalla dig. Men återigen måste jag säga dig; om det ännu finns hopp, och om tron på Athens framtid ej har slocknat hos vår ungdom, så är det inte vår, de gamlas, förtjänst; det är så trots och icke tack vare oss; emedan ungdomen har ett sinne vaket för det stora och det goda, och emedan det tarvas mycket för att avvända den från det. Men vi göra allt för att så skall ske, och det kommer en gång att ske, ty man kan inte hårdnackat vilja det onda utan att slutligen nå det. Och att ihärdigt förneka fäderneslandet och att inte erkänna det i något annat än i tillfälligheten av en viss statsform, det kallar jag att vilja det onda.

Ereunetes: Jag tror mig kunna följa din tankegång. Dock är jag inte säker på om jag kan godkänna den eller inte. Mycket tycks mig vara träffande, mycket åter för skarpt för att vara den naturliga sanningen, som vanligen ligger i mitten och saknar skärpa. Men med allt detta måste man gå till grunden. Jag hoppas, att Pallas snart åter för oss tillsammans. Till dess, lev väl!

Alethion: Ävenså du!

2:dra samtalet.

Personer: Alethion.

Demegoros — talare och medlem av rådet.

En härold.

Demegoros: Inte nog kan man beundra Demosthenes' mod och klar-synthet, då han gentemot den makedoniska tyrannens förmätenheter företrädde demokratiens anspråk. Det är länge sedan ett så fritt ord hördes som detta, att mellan en konung och en demokratisk republik kan ingen vänskap råda.

Alethion: Jag har med åren blivit något misstrogen gentemot »det fria ordet». När man är säker på att uttala det stora flertalets mening är den heroiska åtbörden inte mycket värd. Men för att åter-

komma till dina lovord över Demosthenes, är du övertygad om att demokratiens anspråk och Athens levnadsbehov täcka varandra?

Demegoros: Hade du, käre vän, i stället för att spinna på dina egna ej alltför klara tankar hört mitt stora tal på agoran för ej länge sedan, så skulle du ha vetat, att Athen och demokratien äro ett och samma begrepp.

Alethion: Jag tror mig redan en gång ha hört något liknande; men det gjorde ej nödigt intryck på mig. Om jag alltså fattat saken rätt, så är det så, att man blott behöver troget beakta demokratiens fordringar för att utan vidare tjäna Athens högsta intressen?

Demegoros: Just så är det.

Alethion: Därmed är alltså den fordran, som en teori uppställer, högre än livets egna krav? Är inte det egentligen ett valspråk för tyranner? Och jag fruktar att jag genomskådar din innersta mening; Athens öde är intet, demokratiens öde är allt.

Demegoros: Bevisa detta fräcka påstående!

Alethion: Ett bevis kan väl här knappast presteras. Men jag vill säga dig mina grunder. Betrakta vårt nuvarande tillstånd; konungen av Makedonien är såsom självhärskare demokratiens naturliga fiende, liksom vi demokrater till vår natur äro tyranniets fiender. Det låter sig inte ändras, ty du kan knappast vara nog förmäten att tro dig kunna omvända konung Filippos till demokratien, och jag aktar det attiska folket för högt för att frukta, att det skulle ha kunnat misstaga sig beträffande sin egen statsform.

Demegoros: Och därmed medger du ju hur rätt jag har.

Alethion: Det är en svaghet hos er, stora statsmän, att ni höra på en främmande åsikt blott så länge, som den tilltalar er, och inte har viljan att höra den till slut, ännu mindre fullfölja dess tankegång. Tungt vägande frågor lösas dock sällan med ett par klingande ord. Om du tillåter, vill jag dock avsluta min påbörjade betraktelse. Det finns alltså, om vi betrakta Athen och Makedonien blott som politiska formationer, ingen möjlighet till förlikning. För mig åter betyder en stat mera än en politisk formation, för mig är den ett levande, ett besjälat väsen. Envar formar sig enligt sina egna lagar, och möjligen spela även tillfälligheter därvid in. För var och en är den egna formen behaglig, medan den andras stundom är honom misstänkelig. Men förnuftiga människor emellan låter man varandra ömsesidigt gälla för vad man är och aktar den andres väsen, även om formen väcker misshag. Och om än väsendet vore honom motbjudande, så skall den kloke förstå, att det inte är hans sak att ändra den andre, och att tala illa därom blott stärker honom i hans väsen. Jag kan visserligen tänka mig den möjligheten, att Athens demokrati och Makedoniens tyranni skulle kunna försonas eller åtminstone skulle kunna fördraga varandra. Men de små skrikhalsarna kunna och vilja det inte, och den store gaphalsen Demosthenes allra minst. Så hetsa de sedan månader till krig emot Filippos, inte därför att fäderneslandet på något sätt skulle hotas av honom, utan därför att hans existens är för demokratien obekvä. Det har gått så långt, att jag

mången gång är frestad att tala om demokratiens tyranni i vårt attiska fosterland.

Demegoros: Du ser, att jag visar tålmod nog att höra på dina orimliga misstänkliggöranden. Jag skall till och med visa mig kunna lugnt fortsätta diskussionen med dig. Så säg mig nu äntligen, vad skulle det bli av Athen, om det en gång inte mera vore en demokrati, om vi, därtill kallade, skulle upphöra att dagligen framhålla för athenarna demokratiens stora lycka? Kanske såge du helst, inte sant, att konung Filippos införlivade staden med sitt välde, så att du av hjärtans lust skulle kunna bli en tyrannens slav?

Alethion: Om jag ville ge dig ett skämtsamt svar, så skulle jag säga, att för mig personligen vore en stor tyrann lättare att fördraga än de otaliga små tyrannerna, som göra sig viktiga i Athen. Men jag vill svara dig på allvar. Om Filippos skulle överfalla oss med krig, så skulle jag och skulle den attiska hären försvara fäderneslandet intill sista andedraget. Och om fäderneslandet i en sådan strid skulle gå under, så skulle jag och varje redlig athensk krigare falla med det. Vad nu din första fråga beträffar, så föreställer du och andra med dig er alltid, att demokratien genom en obegriplig nåd skulle ha fallit som en skänk i skötet på oss, varför athenarna rätteligen inte skulle kunna göra något bättre än att dag och natt prisa gudarna för denna översvinneliga gåva. Ingen ärar de stora gudarna mera hän-givet än jag, och jag tackar dem ofta i mitt hjärta för att de låtit mitt fädernesland växa så härligt ibland folken. Men den attiska demokratien, det är min mening, har det athenska folket självt förvärvat och tilltvungit sig och det kommer att stå fast vid den så länge den passar för det och motsvarar dess känsla för rätt. Och skulle det en gång hända, att det athenska folket av en eller annan anledning skulle vända sig bort från demokratien, så kommer jag att med ro gå med på det till och med mot min övertygelse, naturligtvis med det förbehållet, att det är det athenska folkets vilja och inte ett yttre tvång. Men ert tillvägagångssätt att åter och åter med hänryckta talesätt omtolka den athenska demokratiens självfallenhet till en ofattbar nådegåva, det kan jag inte gå med på.

Demegoros: Jag frågar dig än en gång, vad vet du då, som kunde för en athenare vara högre än demokratien?

Alethion: Fäderneslandet. — Så långt ha vi kommit, att den politiskt kvalificerade athenaren känner sig vara närmare vilken som helst skyt eller sarmat, som tillfälligtvis har samma åsikt om statens gestaltning som han, än en athensk medborgare som har en annan åsikt. Så viktigt har detta vårt politiska tänkande blivit för oss, att man ler åt det patriotiska tänkandet som en visserligen harmlös men dock halvt skamlig svaghet. Så långt ha vi kommit, att om någon vill något gott, som är er obekvämt, kunnen I med det enda ordet »demokratisk» bringa det i det försmädligaste vanrykte, att den illistigaste skälm slår sig fram och får fritt spelrum, om I blott ären kloka nog att stämpla hans panna med det undergörande ordet »demokratisk». Skall jag berätta dig mera om detta missbruk, som grinar

emot oss från alla håll? Om slaktarmästaren Kreurgos bjuder ut sina korvar till demokratiska priser, så är det för smaklöst för att man skulle kunna fatta humör för det, men jag anser det dock vara ett sjukdomstecken. Om ett begrepp kan utnyttjas till sådant svindleri, så kan det knappast vara nationens heligaste egendom.

Demegoros: Det ser ut som du skulle ställa oss, demokratiens företrädare och förkunnare, till ansvar för varje möjlig oskicklighet?

Alethion: Det vill jag alls inte. Jag vill blott försöka hos er inskräpa vart det leder, om ni alltjämt tala blott om demokrati, icke mera om fäderneslandet. Att ni skulle försöka — men jag vet nog, att ni inte komma att göra det — pröva varje företag, varje idé från synpunkten av i vilken mån den gagnar fosterlandet, att ni aldrig skulle i edert handlande söka bifall från en trängre och närmare krets, att ni skulle våga förehålla det athenska folket det nödvändiga utan att lystra till om det möjligen läte demokratiskt eller inte. Att ni åtminstone skulle höra upp att förfölja dem, vilka med allvar och ståndaktighet främja fäderneslandets väl och vilka, bortstötta av edert lismande för folket, hålla sig avsidet. I förakten i edert hjärta det athenska folket, då I behandlen det som ett barn, som man måste locka med den demokratiska härlighetens honungskaka, på det att det godvilligt skall sluka de vidbrända smulor, I bjuden det. I veten inte, att den, som älskar folket, talar hårt och strängt till det. Ty man skall behandla folket som en fullvuxen, som tål att smaka en omild sauning utan att lockas med sötsaker. I veten inte, att de rätta profeterna äro de, som man stenar. Men åt er uppreser man äroportar och er skål utbringar man. I ären inga profeter! I ären avgudatjänare!

Demegoros: Är du medveten om, att det är den av dig smädade demokrati, som ger dig möjlighet att fritt uttala dina tankar, att det är den du har att tacka för att du utan fara kan låta slå omkring dig med stora ord? Skulle du i Filippos' rike tala lika käckt?

Alethion: Knappast. Men vad angår mig Filippos' land? Jag har blott ett fädernesland, Athen. Och att jag inte älskar er, demokratiens tempelslavar, huru kunnen I därav draga den slutsatsen, att jag skulle förtala demokrati? Måhända älskar jag den ärligare än I, just därför att jag inte gör den till en avgud.

(Trumpetstötter ljuda på långt håll, sedan närmare. Härolden stiger fram.)

Härolden: Krig med Makedonien! Den attiska hären tågar ut till strid. Må gudarna skydda Athen!

Alethion: Sålunda avbrytes vår ordstrid. Nu gäller det annat. Vi tåga ut för att försvara fosterlandet. Sköten om, att hembygden förblir oss trogen.

Demegoros: Vi skola vaka över den attiska demokratiens väl.

Personer: Ereunetes.
Demegoros.
En budbärare.

Demegoros: Du ser bedrövad ut?

Ereunetes: Vem skulle inte vara bedrövad i denna svåra nöd, som drabbat vårt fosterland?

Demegoros: Sannerligen, då ju den attiska demokratien är i så stor fara!

Ereunetes: Och dessutom är det något särskilt; min vän Alethion —

Demegoros: Du har underrättelser om honom?

Ereunetes: — har stupat vid Kaironeia.

Demegoros: Även jag beklagar hans lott; om det än av hans oroliga ande kunde väntas mera förvirring än nytta.

Ereunetes: Jag har tänkt över hans tankar. De väckte motstånd även hos mig, då han ville det obetingade och ej medgav det vardagligas nödvändighet. Dock synes det mig nu, som om han ej hade så alldeles orätt. Skulle vi dock för att vara demokratien till lags ha försummat fäderneslandet? Har inte möjligen mycket gott blivit ogjort av rädsla att väcka tyrannen demokratiens missnöje? Ha vi inte med kyligt och likgiltigt sinne sett mången förtjänt man träda tillbaka från det offentliga livet, därför att han ville offra sig endast för fosterlandet och inte ville tjäna avguden? Har inte mången slug och munvig man oförtjänt stigit högt i ära, emedan han förstått att smickra den athenska massan?

Demegoros: Det synes mig som skulle du förirra dig i samma svärmeri som den arme Alethion i tiden. Det finnes ingen statsbildning, som inte skulle lida av ett eller annat missbruk, som inte skulle ha sina tider av svaghet, ja till och med uppleva sina katastrofer. Det synes mig dock ovärdigt att skylla olyckan på den attiska demokratien, som kanske just nu kämpar sin dödskamp, och att räkna olyckan som en förbrytelse.

Ereunetes: Jag ser kämparna vid Kaironeia, trängda och krossade av övermakten, strida, icke mera för segern, utan endast av plikt och för äran. Jag ville fråga dem, de fallna, för vad höjde de det sista svärdshugget, till vems ära trotsade de döden? Vad var det deras döende blick hälsade, Attikas berg och gudarnas borg eller den athenska statsförfattningens paragrafer? Har Zeus lyft dem upp till sig och har den stolta Athena hemfört dem med klingande jubelrop, eller är det Demokratia, som emottagit dem i sina magra armar? Ha

¹ Lukianos behandlar här de historiska fakta med en viss frihet. Makedonierna tågade som bekant inte in i Athen. Dock måste man medge, att han egentligen inte förfalskat historien utan snarare stiliserat den. Han vill tydligen därigenom framhålla det väsentliga på ett mera övertygande sätt. Och genom Filippos' inmarsch i Athen efter striden vid Kaironeia skulle Athens öde otvivelaktigt ha framstått i tydligare dager, men därför ej mera avgörande.

de fallit för fäderneslandet eller för demokratin? — En sen och bitter sanning skymtar för mina ögon, livsdugligt förblir ett folk så länge det ännu finner sig självt i en enda tanke, i en tanke, som är högre än all personlig traktan, högre än varje politisk åsikt, i den idé, för vilken man är villig att dö, till och med glädje. Om ett folk förlorar denna idé eller likställer den med den strävsamma vardagens tankar, så ger den upp sin bästa kraft. Vi ha lättsinnigt blottställt fäderneslandets höga idé, vi ha stigit ner till demokratiens politiska idé. Det få vi nu umgälla och veta ej ens, om vi i undergången böra uppbåda förtvivlans krafter till Athens eller demokratiens räddning.

Demegoros: Jag förlitar mig på Philippos' statskloket. Ännu synes det mig möjligt, att han lämnar vår författning oantastad, även om vi annars skulle vara tvungna att underkasta oss honom.

Ereunetes: Härligt! Så unnar Philippos slaven samma näring, som han som fri man åtnjöt, på det att han skall förbli arbetsduglig. Jag vill säga dig, om det nu skulle uppstå en tyrann, som med sin viljas kraft skulle uppegga det athenska folket att kämpa till det yttersta, så att det skulle slå fienden tillbaka från våra gränser, och Athen åter skulle bli fritt, så skulle jag vilja tjäna honom så länge jag lever.

(Bakom murarna höras de makedoniska stridshornens gälla stötar. En budbärare stiger fram.)

Budbäraren: Jag är sänd av rådets äldste, o Demegoros. Din närvaro är påkallad. Konung Philippos bjuder fred. Denna tavla innehåller hans villkor.

Demegoros (läser): Philippos tågar in i Athen. Den attiska staten ger honom hjälptrupper och tribut. Men den förblir i gengäld i oantastad besittning av sina demokratiska rättigheter. (Triumferande.) Jag visste det, den attiska demokratin kan inte gå under: »i oantastad besittning av de demokratiska rättigheterna!» (Han skyndar glatt upprörd bort med budbäraren.)

Ereunetes: Och jag stannar allena vid fäderneslandets grift.

(I bakgrunden ser man de makedoniska trupperna börja sin inmarsch i staden.)

Översatt av universitetslektor *Emerik Olsoni*, Helsingfors.